

Istraživanje o seksualnom uznemiravanju žena i djevojaka na radnom mjestu

Istraživanje je provedeno na reprezentativnom uzorku od 1.000 djevojaka i žena iz Hercegovačko-neretvanskog i Zapadnohercegovačkog kantona/županije u okviru projekta „Unapređenje podrške žrtvama rodno-zasnovanog nasilja i diskriminacije“, koji se realizuje uz podršku Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u BiH.

Mostar, 2024.

„Unapređenje podrške žrtvama rodno-zasnovanog nasilja i diskriminacije“

“Objavljivanje ove publikacije je finansirano grantom Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država (Department of State). Mišljenja, nalazi i zaključci koji su ovdje navedeni pripadaju autorima i ne odražavaju nužno mišljenja, nalaze i zaključke Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država.“

.”

SADRŽAJ

1. Uvod	3
2. Šta je seksualno uznemiravanje na radnom mjestu?	4
3. Zakonske odredbe u vezi sa seksualnim uznemiravanjem	4
4. Analiza podataka Udruženja “Novi put” Mostar	7
5. Zaključak	23

UVOD

Istraživanje je provedeno u okviru projekta „Unapređenje podrške žrtvama rodno-zasnovanog nasilja i diskriminacije“, koji se realizuje uz podršku Ambasade Sjedinjenih Američkih Država u BiH. Ovaj projekat je finansiran grantom Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država (Department of State).

Ova istraživanje je provedeno tokom perioda oktobar-decembar 2023. u svrhu procjene učestalosti seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu u javnom i privatnom sektoru u Hercegovačko-neretvanskom Zapadnohercegovačkom kantonu/županiji.

Anketni upitnik korišten u ovom istraživanju je kreiran u cilju prikupljanja podataka o zastupljenosti seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu u javnom i privatnom sektoru, među samozaposlenim ženama i djevojkama, kao i procjeni dominantnih stavova i mišljenja o seksualnom iznuđivanju, oblicima ispoljavanja i ličnom iskustvu, kao i načinima reagovanja na ovo ponašanje. Anketa je bila anonimna, obuhvatilo je 1.000 zaposlenih žena putem online ankete i anketiranjem na terenu.

Sadržaj ove publikacije ne odražava nužno mišljenja, nalaze i zaključke Ministarstva vanjskih poslova Sjedinjenih Američkih Država.

2. Šta je seksualno uznemiravanje na radnom mjestu

U skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini¹, seksualno uznemiravanje je svaki neželjeni oblik verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja spolne prirode, kojim se želi povrijediti dostojanstvo osobe ili grupe osoba, ili kojim se postiže takav učinak, naročito kad to ponašanje stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Seksualno uznemiravanje može se prepoznati u seksualnim ponudama, ucjenama ili čak povredama tjelesnog integriteta, a obuhvaća razne uvrede seksualne naravi, dobacivanja i insinacije seksualnog karaktera, komentare o fizičkim obilježjima seksualne prirode ili o seksualnom životu osobe, itd.

Seksualno uznemiravanje i uznemiravanje na osnovu spola na radnom mjestu dovode do povrede dostojanstva osobe ili grupe osoba koja trpi uznemiravanje na osnovu spola ili seksualno uznemiravanje odnosno u stvaranju zastrašujućeg, neprijateljskog, degradirajućeg, ponižavajućeg ili uvredljivog okruženja.²

2.1. Domaći zakonski okvir

Uznemiravanje na osnovu spola i seksualno uznemiravanje na radnom mjestu nisu novije pojave u Bosni i Hercegovini. Ono što predstavlja novinu odnosi se na zakonsko reguliranje pojmova uznemiravanja na osnovu spola i seksualnog uznemiravanja, na potrebu evidentiranja takvih slučajeva, kao i skretanje pažnje javnosti, te istraživanja uznemiravanja na radnom mjestu.³

- **Zakon o ravnopravnosti spolova Bosne i Hercegovine⁴**

uređuje, promoviše i štiti ravnopravnost spolova, garantuje jednake mogućnosti i ravnopravan tretman svih osoba bez obzira na spol, u javnoj i u privatnoj sferi društva, te uređuje zaštitu od diskriminacije na osnovu spola.

Član 13. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini⁵ odnosi se **na obavezu poslodavca za preduzimanjem efikasnih mjera s ciljem sprečavanja uznemiravanja na osnovu spola i seksualnog uznemiravanja u radu i/ili u vezi s radom**. U skladu sa propisima koji uređuju prava, dužnosti i odgovornosti svih zaposlenih osoba u institucijama BiH, djela seksualnog uznemiravanja i uznemiravanje na osnovu spola su definirana kao povreda radne dužnosti koja povlači disciplinsku odgovornost.

- **Zakon o zabrani diskriminacije u BiH⁶**

¹ „Službeni glasnik BiH“ br. 32/10 - prečišćeni tekst

² član 5. Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini

³ [Sarajevo, 25 \(arsbih.gov.ba\)](http://Sarajevo,25(arsbih.gov.ba))

⁴ „Službeni glasnik BiH“, broj 32/10 - prečišćeni tekst

⁵ „Službeni glasnik BiH“, broj 32/10 - prečišćeni tekst

⁶ Zakon o zabrani diskriminacije BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 59/09, 66/16).

je zakonski okvir za ostvarivanje jednakih prava i mogućnosti svim osobama u BiH i uređuje sistem zaštite od diskriminacije, između ostalog, na osnovu spola. Zakon zabranjuje seksualno i svaki drugi oblik uznemiravanja, mobing, segregaciju i poticanje na diskriminaciju.⁷

- **Zakon o radu Federacije Bosne i Hercegovine⁸**

u članu 9. zabranjuje uznemiravanje ili seksualno uznemiravanje i nasilje na radu, nasilje po osnovu spola, kao i sistematsko uznemiravanje na radu ili u vezi s radom (mobing) radnika i lica koja traže zaposlenje kod poslodavca od strane poslodavca i drugih uposlenih kod poslodavca.

Pravni propisi koji uređuju zaštitu od seksualnog uznemiravanja i uznemiravanje na osnovu spola:

- **Zakon o državnoj službi** (“Službeni glasnik BiH”, br. 19/02, 35/03, 4/04, 17/04, 26/04, 37/04, 48/05, 2/06, 32/07, 43/09, 8/10, 40/12 i 93/17), Član 54. Disciplinska odgovornost
- **Zakon o službi u oružanim snagama BiH** („Službeni glasnik BiH”, br.: 88/05, 53/07, 59/09, 74/10 i 42/12), Član 161. Disciplinski prijestupi
- **Zakon o policijskim službenicima BiH** („Službeni glasnik BiH”, br.: 27/04, 63/04, 5/06, 58/06, 15/08, 63/08, 35/09 i 07/12), Član 105. Teže povrede službene dužnosti
- **Zakon o radu u institucijama BiH** („Službeni glasnik BiH“, br. 26/04, 7/05, 48/05, 60/10, 32/13 i 93/17), Član 86.e
- **Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti državnih službenika u institucijama BiH** („Službeni glasnik BiH”, broj 20/03 i 04/10), Član 15a. Diskriminacija
- **Pravilnik o vojnoj disciplini i disciplinskom postupku** („Službeni glasnik BiH”, broj 96/10), Član 6. Disciplinski prestupi
- **Pravilnik o disciplinskoj odgovornosti policijskih službenika BiH** („Službeni glasnik BiH”, broj 18/05 i 34/08), Član 5. Teže povrede službene dužnosti
- **Pravilnik o disciplinskoj i materijalnoj odgovornosti uposlenika u institucijama BiH** („Službeni glasnik BiH“ broj 81/07), Član 6. Disciplinski prestupi⁹

Radna grupa, koju je imenovalo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, koju su činili predstavnici Agencije za ravnopravnost spolova BiH, Ministarstva pravde BiH, Agencije za državnu službu BiH i Ureda Parlamentarnog vojnog povjerenika, je izradila **Vodič za poduzimanje efikasnih mjera za sprečavanje uznemiravanja na osnovu spola i seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu u institucijama BiH¹⁰**. Vodič je namijenjen svim potencijalnim akterima u postupku efikasne prevencije i zaštite od uznemiravanja na osnovu spola i seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu u institucijama BiH:

⁷ Zakon o zabrani diskriminacije BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 59/09, 66/16).

⁸ „Službene novine Federacije BiH”, broj: 26/16

⁹ <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2019/10/VODIC-ZA-PREVENCIJU-UZNEMIRAVANJA1-1.pdf>

¹⁰ <https://arsbih.gov.ba/wp-content/uploads/2019/10/VODIC-ZA-PREVENCIJU-UZNEMIRAVANJA1-1.pdf>

poslodavcima, zaposlenicima, žrtvama, kao i disciplinskim komisijama koje se formiraju u ovim slučajevima. Program obuke na temu seksualnog uznemiravanja i uznemiravanja na osnovu spola na radnom mjestu je od 2016. godine uključen u katalog obuka Agencije za državnu službu Bosne i Hercegovine.

2.2. Međunarodni dokumenti koji definišu seksualno uznemiravanje i uznemiravanje na osnovu spola

Bosna i Hercegovina kao članica UN-a, kao i ostale države članice UN-a, ima obavezu da promoviše prava čovjeka bez ikakve diskriminacije, što uključuje i zabranu diskriminacije na osnovu spola.¹¹

- **CEDAW - Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama Ujedinjenih naroda**

Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama sastavni dio Ustava Bosne i Hercegovine. Važno je napomenuti da Konvencija ima prioritet nad domaćim zakonima te da se primjenjuje direktno. Konvencija naglašava principe koje država mora garantirati u uživanju ljudskih prava i osnovnih sloboda, te u osiguranju jednakih mogućnosti za žene u napredovanju na svim poljima¹². Potpisivanjem i ratifikacijom Konvencije države se obavezuju da poduzmu odgovarajuće mjere za eliminaciju diskriminacije nad ženama od strane pojedinaca, institucija ili poduzeća, kako na socijalnom, kulturnom, ekonomskom, političkom i građanskom tako i na bilo kojem drugom polju života¹³.

- **Konvencija Vijeća Evrope o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici.**
- **Direktiva 2006/54/EZ Evropskoga parlamenta i Vijeća od 5. jula 2006. godine, o provedbi načela jednakih mogućnosti i jednakog postupanja prema muškarcima i ženama u pitanjima zapošljavanja i rada.**
- **Rezolucija Evropskog parlamenta od 3. oktobra 2017. o ekonomskom osnaživanju žena u privatnom i javnom sektoru u EU-u (2017/2008(INI))**
- **Rezolucija Evropskog parlamenta o borbi protiv spolnog uznemiravanja i zlostavljanja u EU (2017/2897(RSP)), od 27. oktobra 2017.**

3. Analiza ankete:

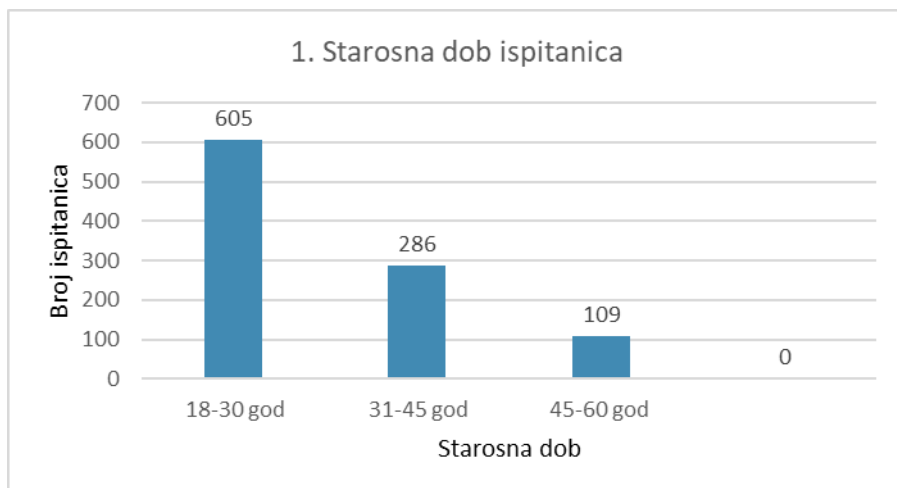
¹¹ http://www.mpr.gov.ba/web_dokumenti/default.aspx?id=10697&langTag=bs-BA

¹² Ibid, s. 18

¹³ Ibid, s. 19

1. Starosna dob ispitanica

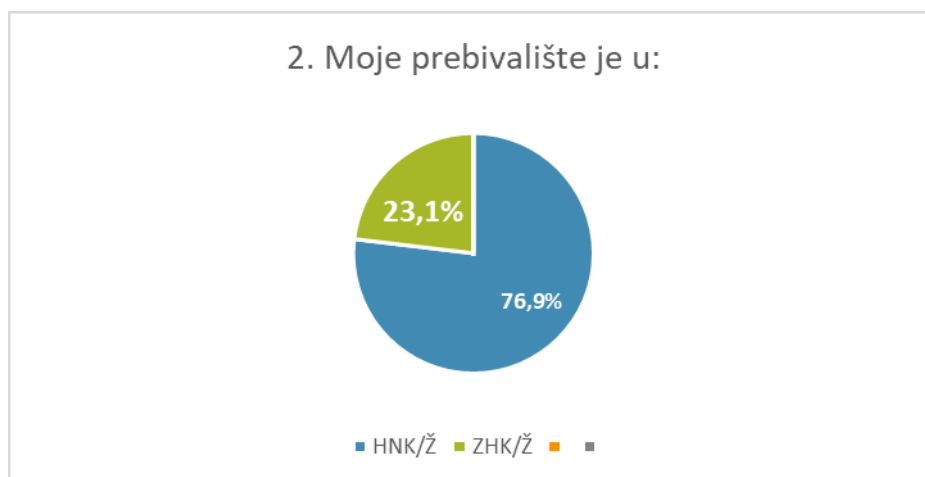
Njih 60,5% je u dobi od 18-30 godina, 28,6% u dobi od 31-45 i 10,9% u dobi od 45-60 godina.

Na osnovu analize starosne dobi ispitanica koje su učestvovala u anketi, može se zaključiti da su za ovu temu tokom njenog sprovođenja bile većinom zainteresovane ženske osobe mlađe dobi.

2. Prebivalište ispitanica

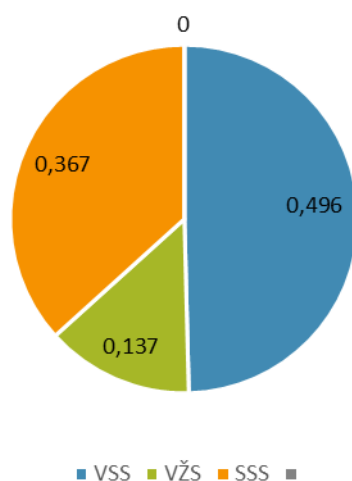
U istraživanju je učestvovalo 76,9% ispitanica sa prebivalištem u HNK i 23,1% iz ZHK/ŽZH, što ukazuje na to da je u periodu provedenja ankete bila veća zainteresovanost za ovu temu na području HNK, nego što je to bio slučaj u ZHK/ŽZH.

3. Stručna sprema

Najveći broj ispitanica je imalo visoku stručnu sprema (49,6%), njih 13,7% je imalo višu stručnu sprema, dok je 36,7% imalo srednju stručnu sprema.

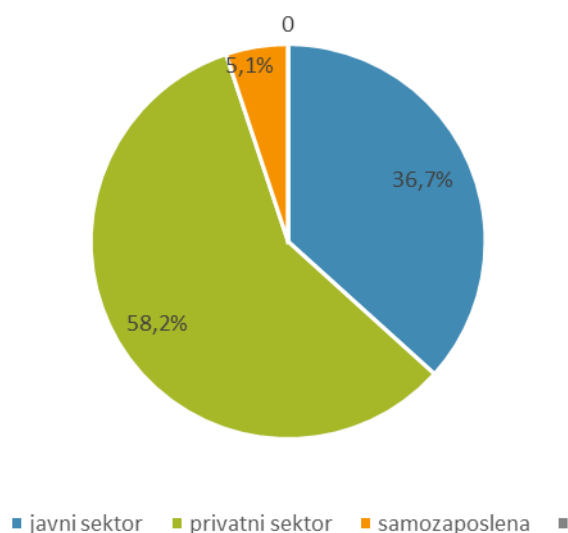
3. Moja stručna sprema je:

4. Sektor u kojem je ispitanica zaposlena

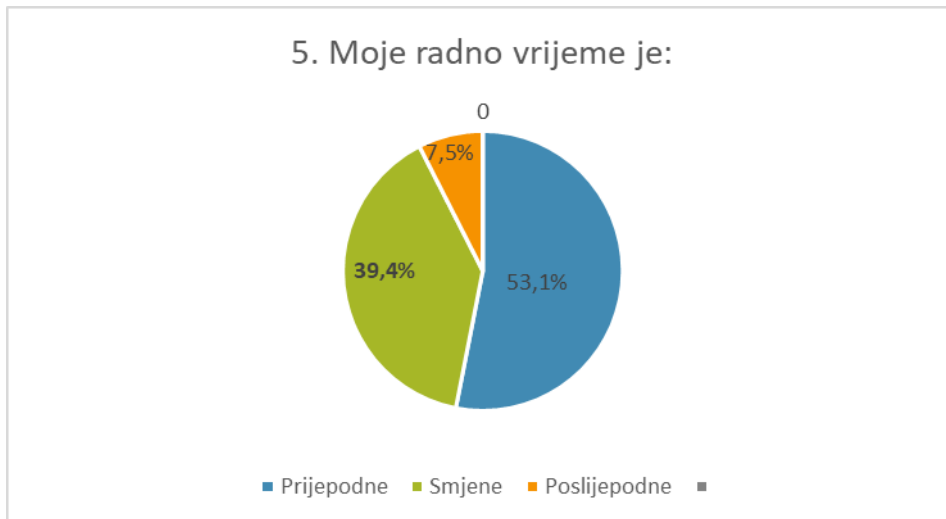
Više od polovine ispitanica je navelo da radi u privatnom sektoru, odnosno 58.2%, nešto manje u javnom sektoru(36,7%), a samo 5,1% čine ispitanice koje su samozaposlene.

4. Sektor u kojem sam zaposlena:

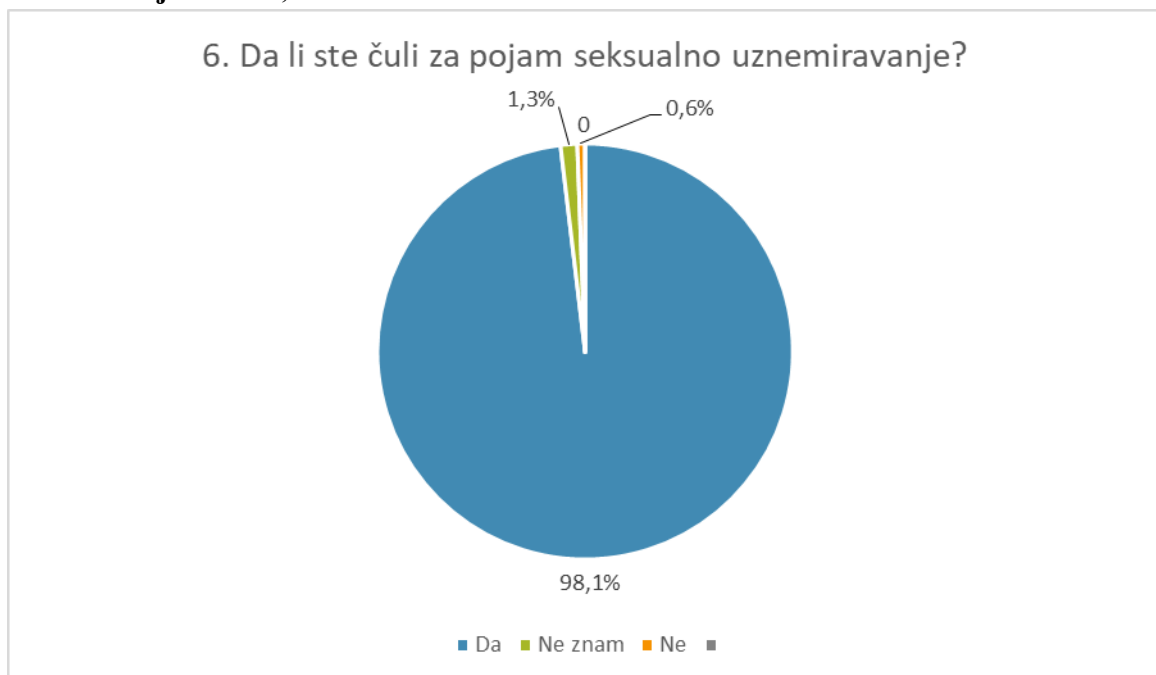

5. Radno vrijeme zaposlenica

Radno vrijeme ispitanica je pretežno u prijedpodnevnim satima, što je izjavilo više od polovine ispitanica (53,1%), 39,4% njih radi u smjenama/turnusu, dok 7,5% ispitanica radi isključivo u popodnevnim satima.

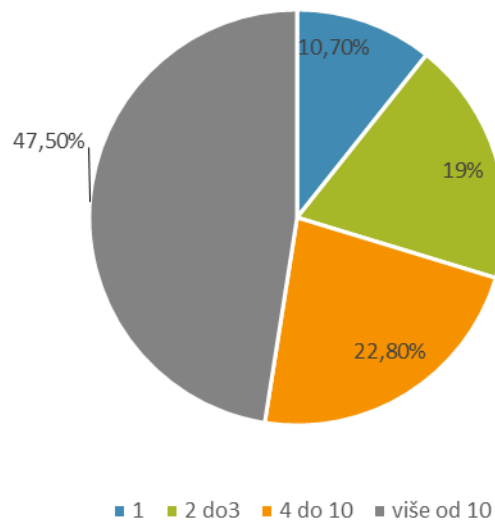
6. Da li ste čuli za pojam „seksualno uznemiravanje“- neželjena seksualna pažnja, bilo da je fizička, verbalna ili neverbalna?

Skoro sve ispitanice (98,1%) su potvrdno odgovorilo na pitanje da li su čuli za pojam “seksualno uznemiravanje”, njih 1,3% nije sigurno, a samo njih 0,6% negira poznavanje ovog pojma.

7. Koliko je zaposlenih u vašoj smjeni?

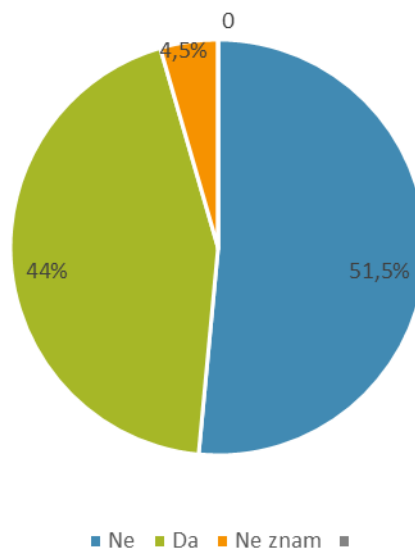
7. Broj zaposlenih u mojoj smjeni

Većina ispitanica radi u kolektivima sa više od 10 zaposlenih (47,5%). 22,8% ispitanica ima u prosjeku od 4-10 kolegica/kolega, a 19% njih radi u kolektivu s 2-3 zaposlenika.

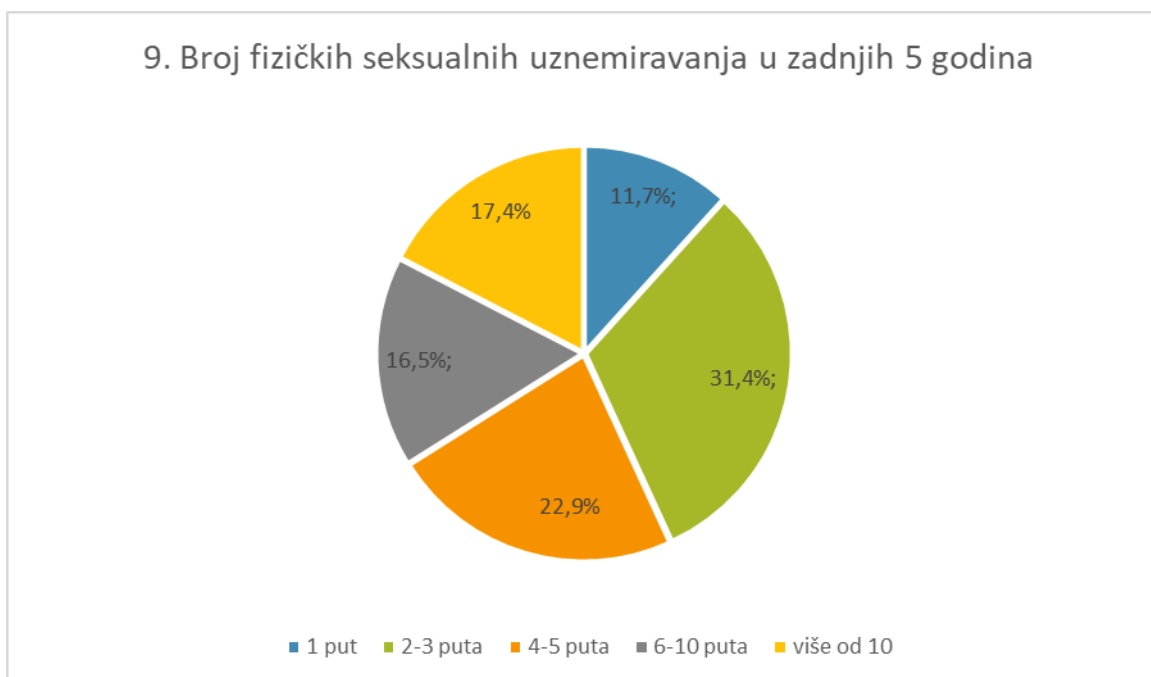
8. Da li ste na radnom mjestu bili izloženi nekom obliku fizičkog seksualnog uznemiravanja (neželjeno diranje, zagrljaj, poljubac, pokušaj silovanja i sl.)?

8. Doživjela fizičko seksualno uznemiravanje

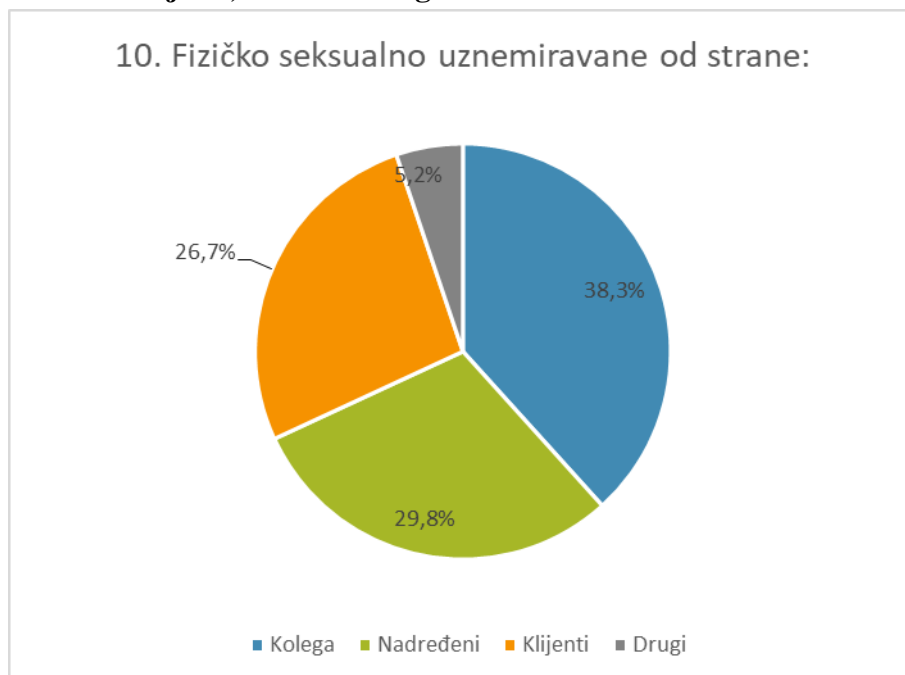
51,5% ispitanica je izjavilo da nisu bile izložene nekom obliku fizičkog seksualnog uznemiravanja, dok je njih 44% potvrdilo da su mu bile izložene. Međutim, 4,5% ispitanica je izjavilo da ne zna da li su bile izložene fizičkom seksualnom uznemiravanju. Iako se ovo čini neznatnim postotkom u odnosu na cjelokupan broj ispitanica, moglo bi se zaključiti da još uvijek kategorije ranjive na seksualno uznemiravanje nisu dovoljno upoznate o njegovim oblicima te načinim identifikacije.

9. Ako jeste, koliko puta se desilo u zadnjih 5 godina?

Od ukupnog broja onih ispitanica koje su u prethodnom pitanju potvrdno odgovorile su bile izložene fizičkom seksualnom uznemiravanju, 31,4% izjavilo je da se to ponovilo 2-3 puta, kod njih 22,9% ponovilo se 4-5 puta, 6-10 puta ponovilo se kod 16,4%, a čak 17,6% je fizičkom seksualnom uznemiravanju bilo izloženo više od 10 puta.

10. Ako jeste, od strane koga ste bile seksualno uznemiravane?

Što se tiče profila osoba za koje su ispitanice navele da su ih seksualno uznemiravali, 38,3% ispitanica je izjavilo da su bile seksualno uznemiravane od strane nekog od kolega, 29,8%

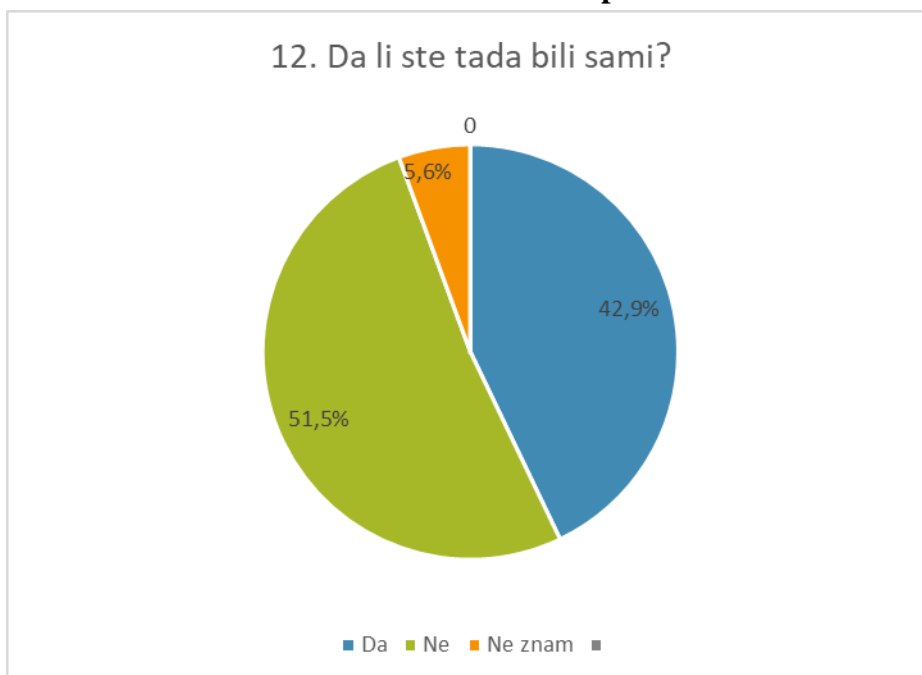
njih od šefa/nadređenog, 26,7% od strane klijenata/mušterija, a 5.2% od strane nekoga drugog lica.

11. Da li je ta osoba bila pod uticajem alkohola ili drugih opijata?

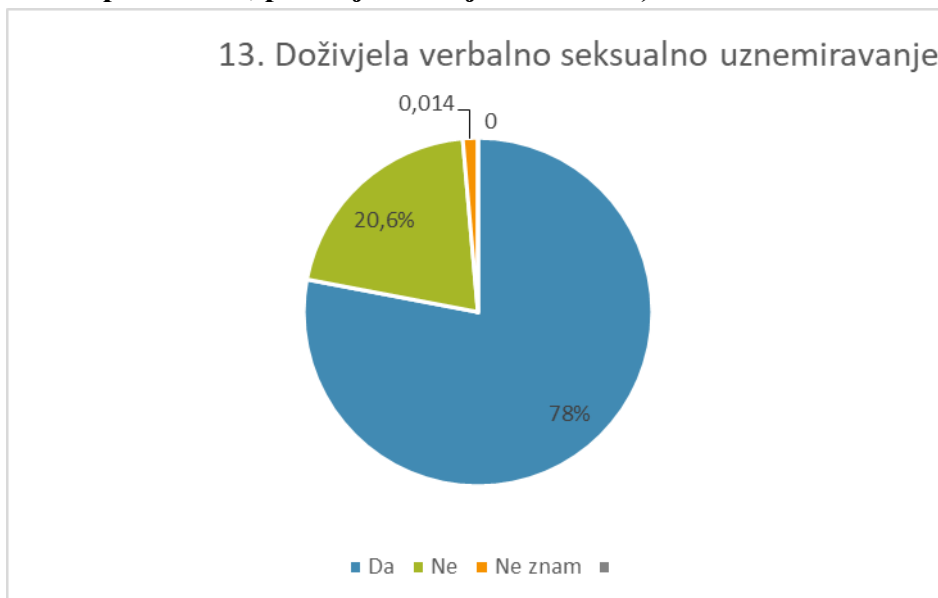
Na pitanje da li su osobe koje su ih seksualno uznemiravale bile eventualno pod dejstvom alkohola i/ili nekih drugih opijata u trenutku uznemiravanja, 65,2 % njih je odgovorilo da oni nisu bili pod dejstvom, njih 24,7% da nisu sigurne, dok je samo njih 10,1% potvrdilo da su nasilnici bili pod uticajem alkohola i/ili nekog drugog sredstva.

12. Da li ste u tom trenutku bili sami na poslu?

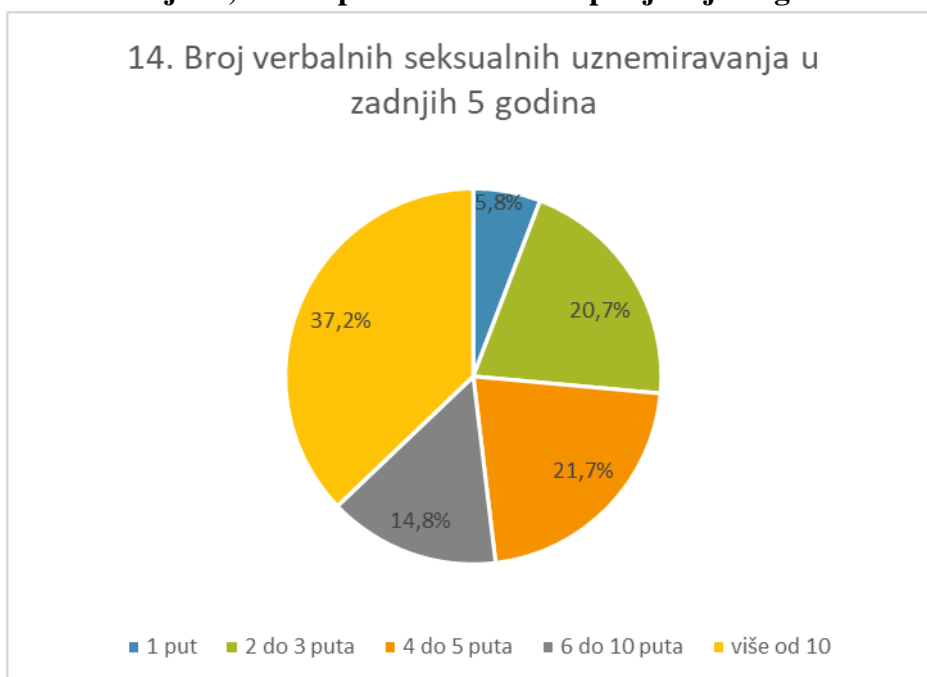
51,5% ispitanica nije bilo samo u trenutku fizičkog seksualnog uznemiravanja, njih 42,9% je izjavilo da su bili sami, a samo 5,6% je odgovorilo da ne zna.

13. Da li ste ikada bili izloženi verbalnom seksualnom uznemiravanju na poslu (neželjeni komentari o vašem izgledu i tijelu, odjeći, privatnom životu, neželjenim ponudama, pričanju neumjesnih viceva)?

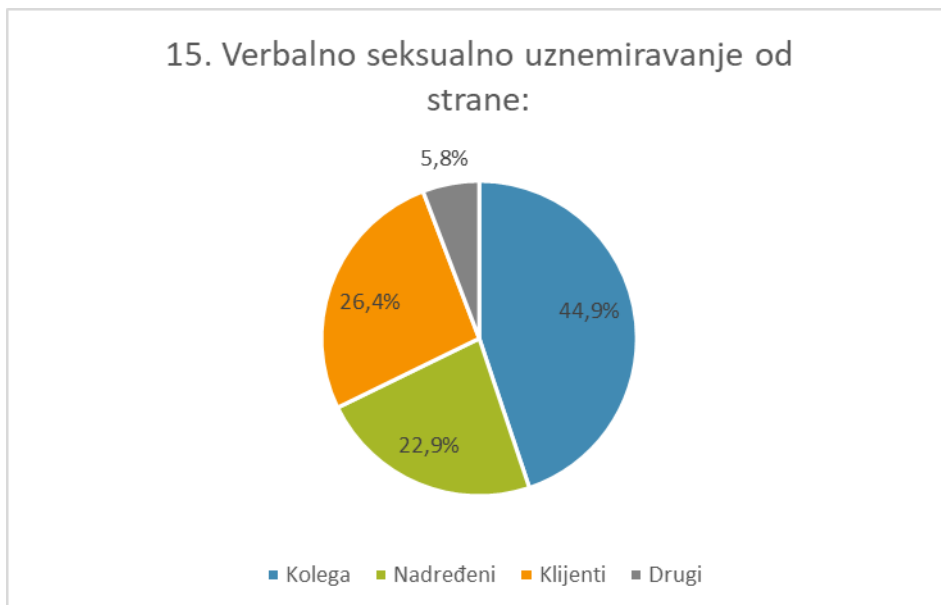
78% ispitanica je izjavilo da su bile izložene verbalnom seksualnom uznemiravanju na poslu, 20,6% je negiralo prisustvo verbalnog seksualnog uznemiravanja, a samo njih 1,4% je reklo da ne zna.

14. Ako jeste, koliko puta se to desilo u posljednjih 5 godina?

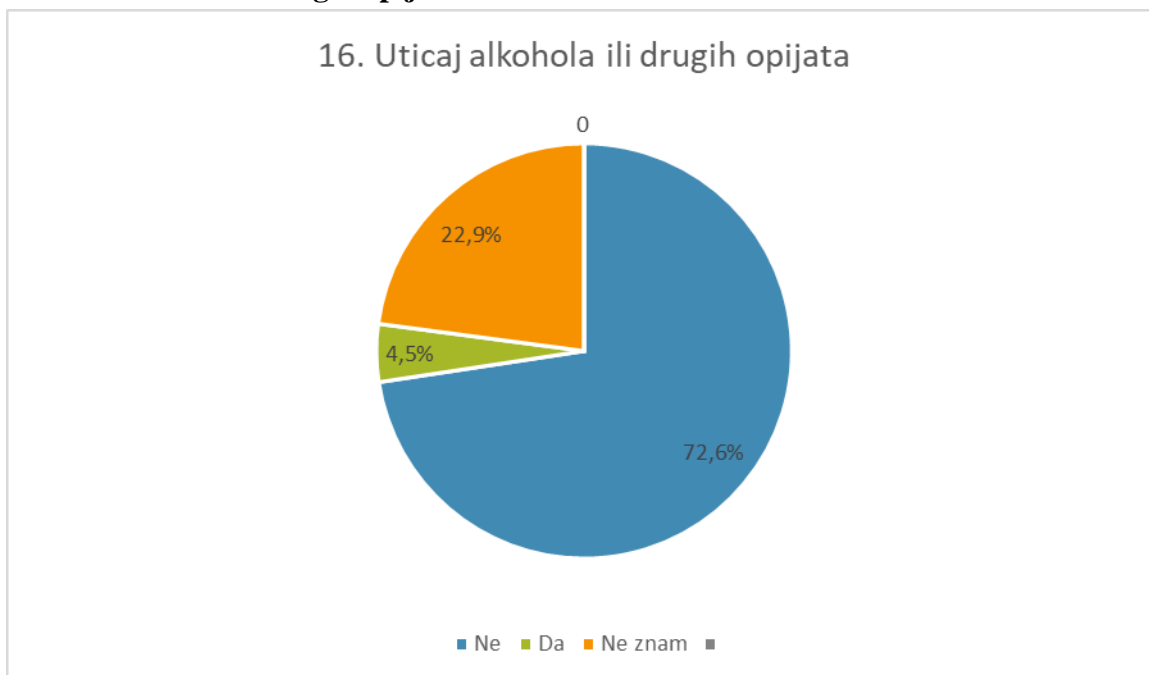
37,2% ispitanica koje su bile izložene verbalnom seksualnom uznemiravanju su rekle da se to desilo više od 10 puta, 21,7% 4-5 puta, 20,7% 2-3 puta.

15. Ako jeste, od strane koga?

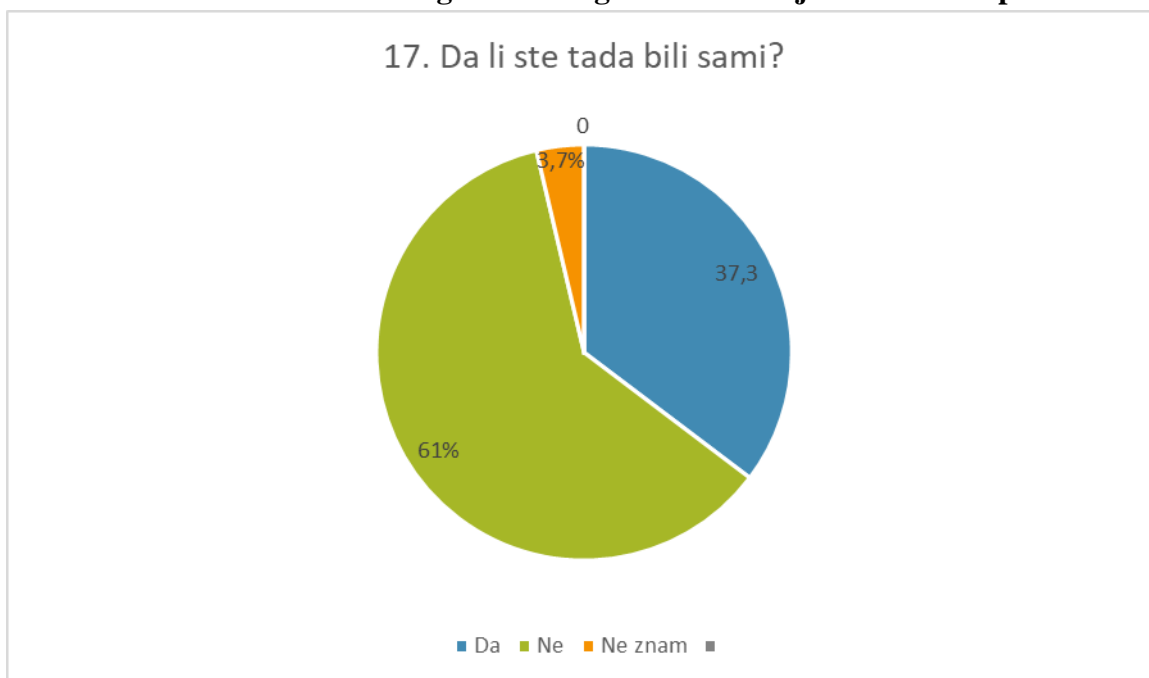
44,9% ispitanica je navelo da je bilo izloženo verbalnom seksualnom uznemiravanju od strane kolega, 26,4% od strane klijenata/mušterija ili korisnika usluga, 22,9% od strane šefa/nadređenog.

16. Da li je osoba koja vas je verbalno seksualno uznemiravala bila pod uticajem alkohola ili drugih opijata?

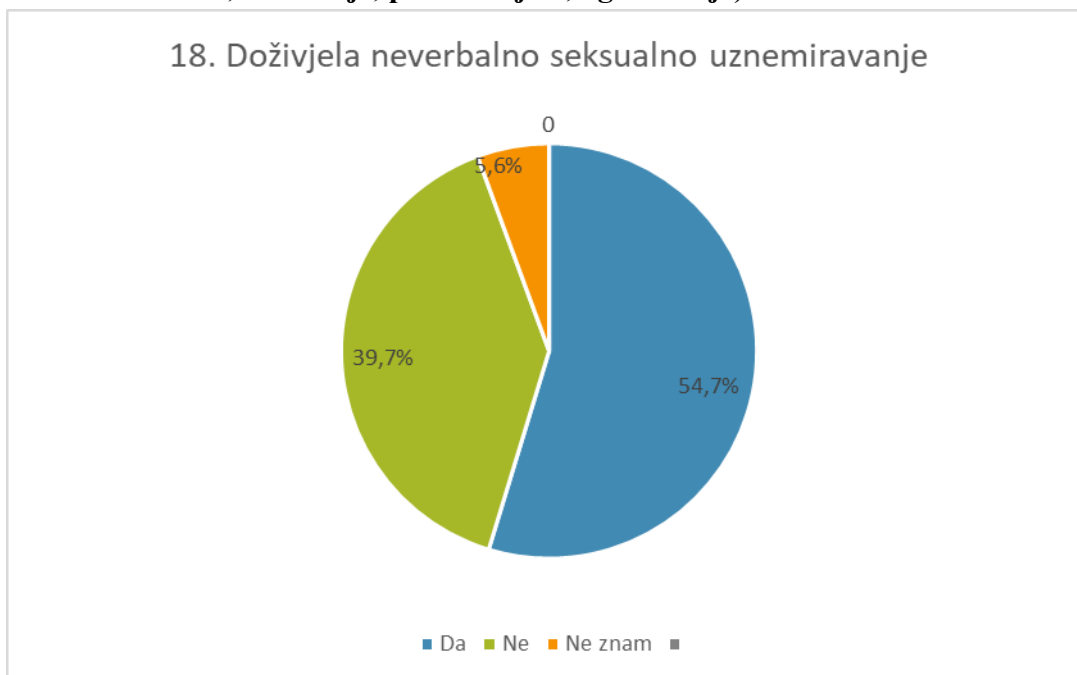
Njih 72,6% je odgovorilo da osobe koje su ih verbalno seksualno uznemiravale nisu bile pod uticajem alkohola ili drugih opijata, dok je njih 22,9% izjavilo da ne zna, a samo 4,5% da jeste.

17. Da li ste u toku verbalnog seksualnog uznemiravanja bili sami na poslu?

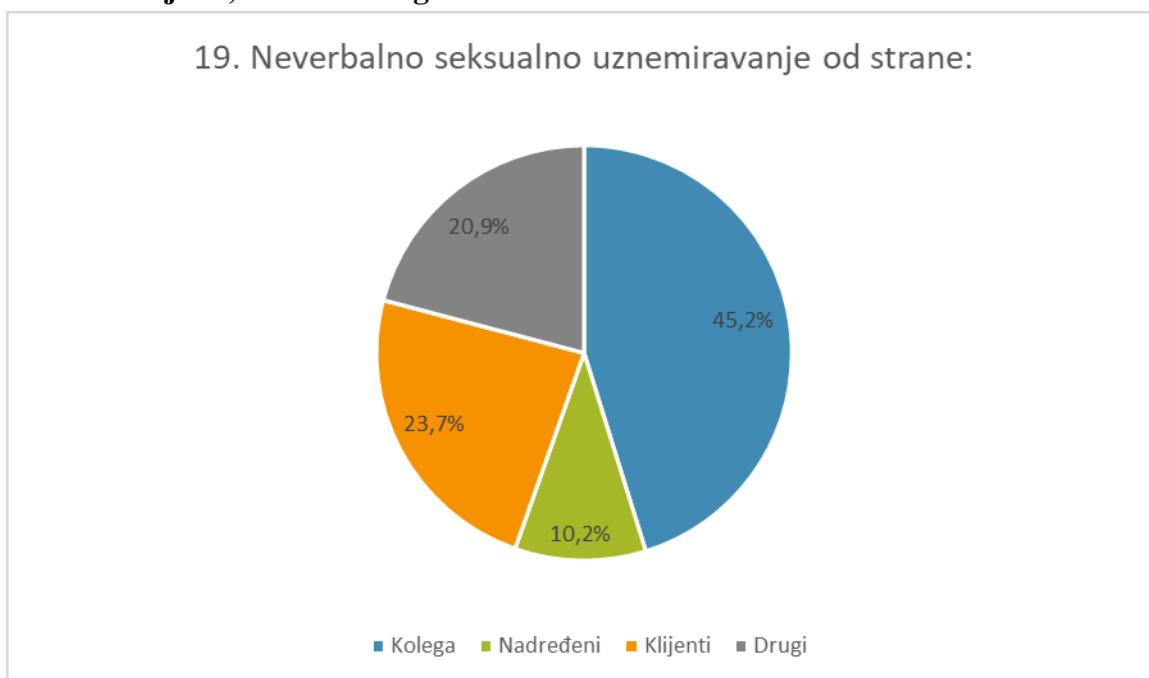
61% ispitanica je navelo da nije bilo samo u trenutku verbalnog seksualnog uznemiravanja.

18. Da li ste nekada bili izloženi neverbalnom seksualnom uznemiravanju (pokazivanje slika sa seksualnim sadržajem, direktno ili putem mobitela, interneta, zviždanje, pokreti tijela, ogovaranje)?

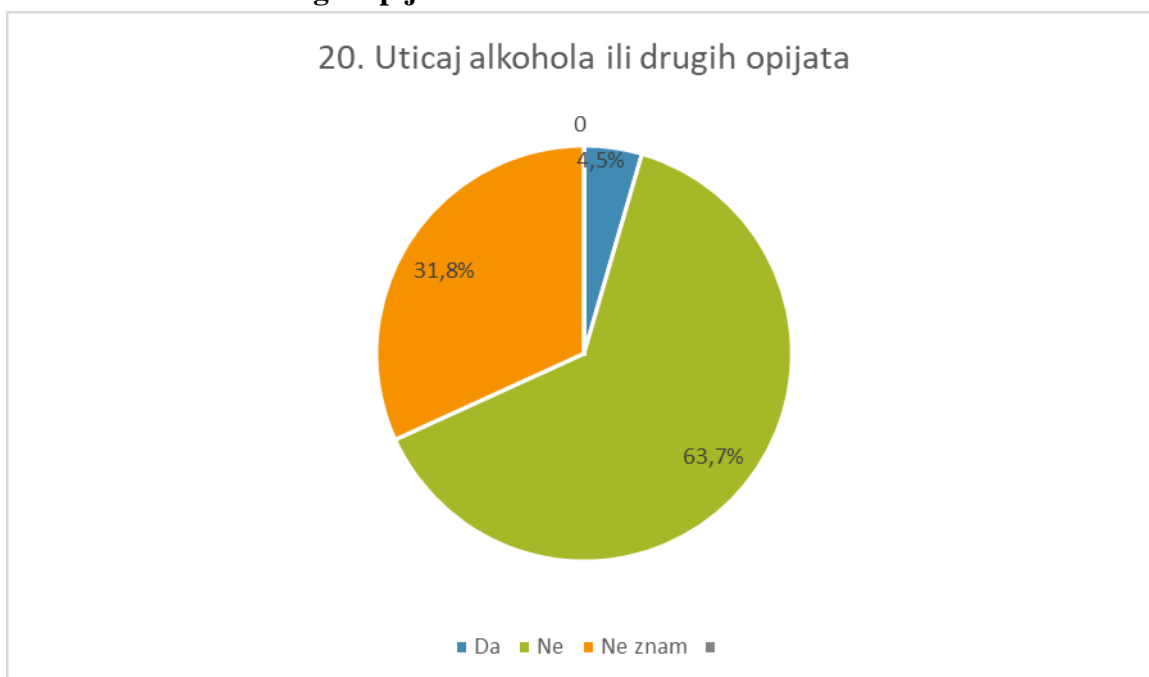
54,7% žena je reklo da je bilo izloženo neverbalnom seksualnom uznemiravanju, 39,7% je rekla da nisu bile izložene, a njih 5,6% je reklo da ne zna.

19. Ako jeste, od strane koga?

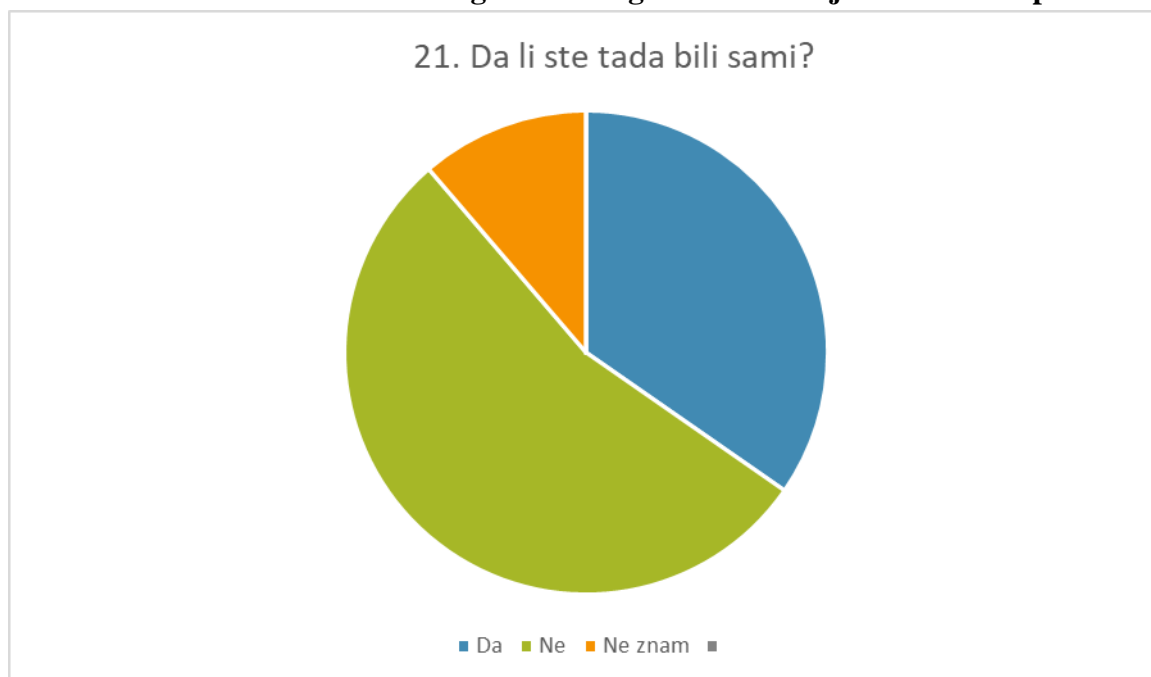
45,2% žena je bilo izloženo neverbalnom seksualnom uznemiravanju od strane kolega, 23,7% od strane klijenata/mušterija ili korisnika usluga, 20,9% od strane nekoga drugog i 10,2% od šefa/nadređenog.

20. Da li je osoba koja Vas je neverbalno seksualno uznemiravala bila pod uticajem alkohola ili drugih opijata?

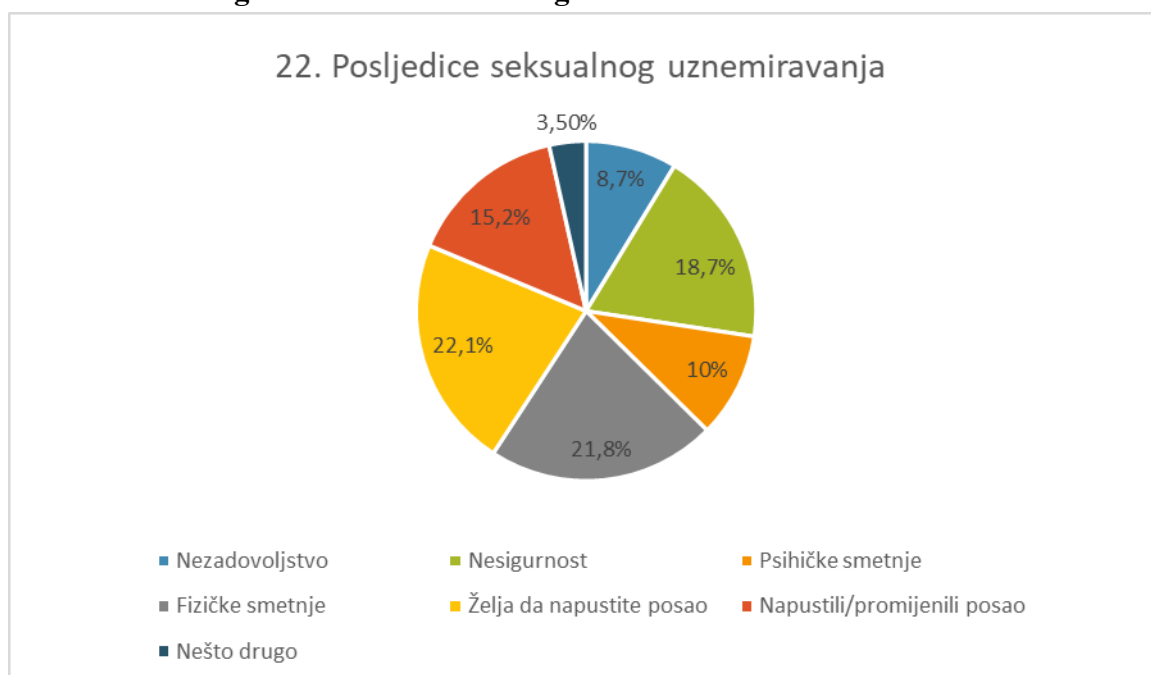
63,7% nasilnika nije bilo pod dejstvom alkohola u toku neverbalnog seksualnog uznemiravanja, njih 31,8% nije bilo sigurno, a 4,5% da je bilo pod djestvom opijata.

21. Da li ste u toku neverbalnog seksualnog uznemiravanja bili sami na poslu?

54,1% ispitanica nije bilo samo u trenutku neverbalnog seksualnog uznemiravanja, 34,7% je reklo da su bile same i 11,3% njih je reklo da ne zna.

22. Ukoliko ste ga doživjeli, da li je seksualno uznemiravanje na poslu prouzrokovalo neku od posljedica: nezadovoljstvo na poslu, nesigurnost, psihičke smetnje, fizičke smetnje, želju da napustite posao/već ste napustili ili promijenili posao, nešto drugo ili ništa od navedenog?

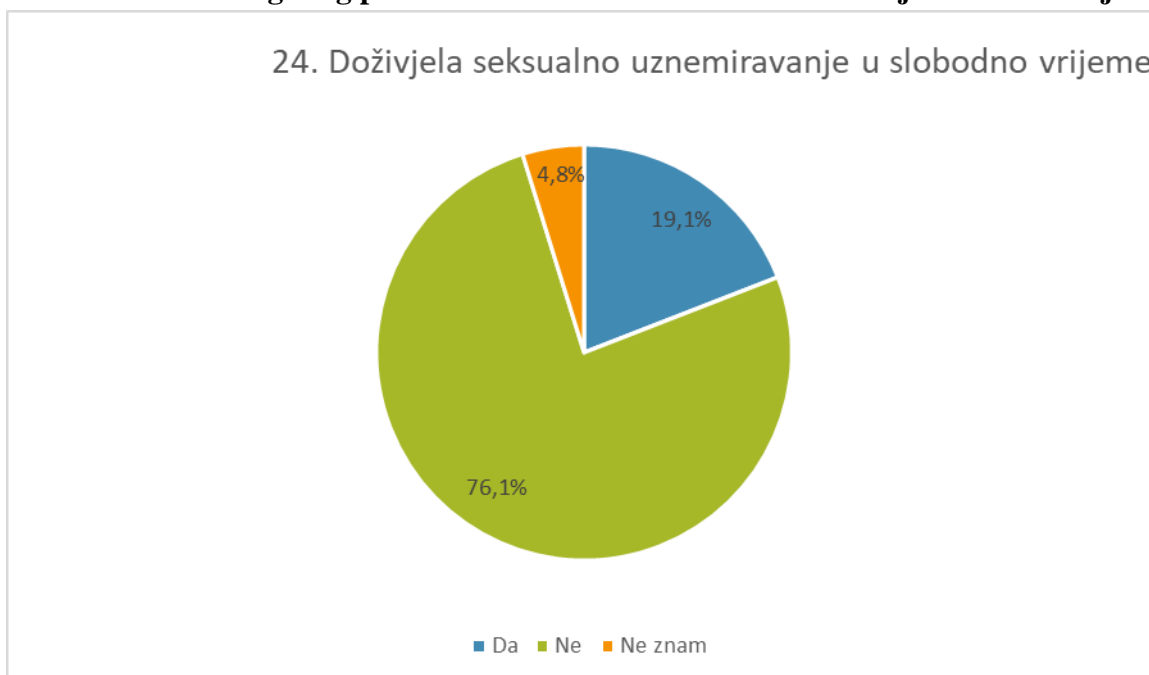
Kao što je vidljivo iz gornjeg grafikona, ispitanice, koje su preživjele neki oblik seksualnog uznemiravanja, su se suočavala s njegovim različitim negativnim posljedicama, počevši od želje da napuste posao (21%), stvarnog napuštanja posla (15%), fizičkih (22%) te psihičkih smetnji.

23. Da li ste u posljednjih 5 godina bili na bolovanju zbog seksualnog uznemiravanja?

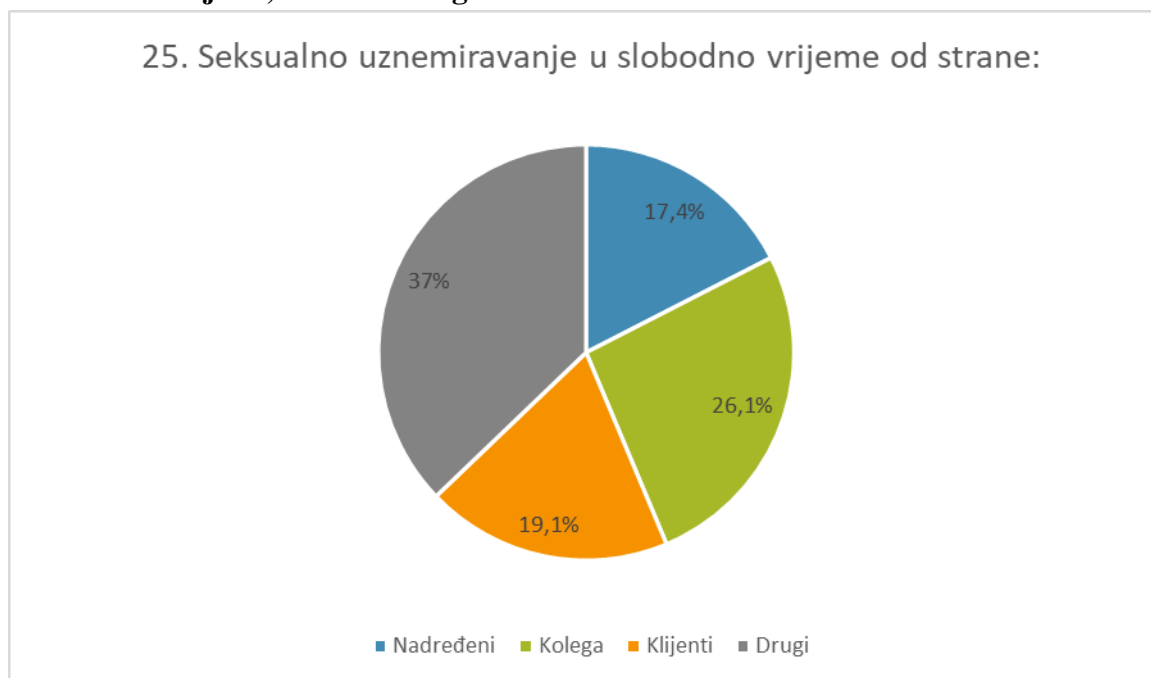
Od ukupnog broja ispitanica, u posljednjih 5 godina je samo njih 5,1% bilo na bolovanju, dok je njih 94,9% reklo da nije odsustvovalo sa posla unatoč pretrpljenom seksualnom uznemiravanju.

24. Da li ste zbog svog posla bili seksualno uznemiravani u svoje slobodno vrijeme?

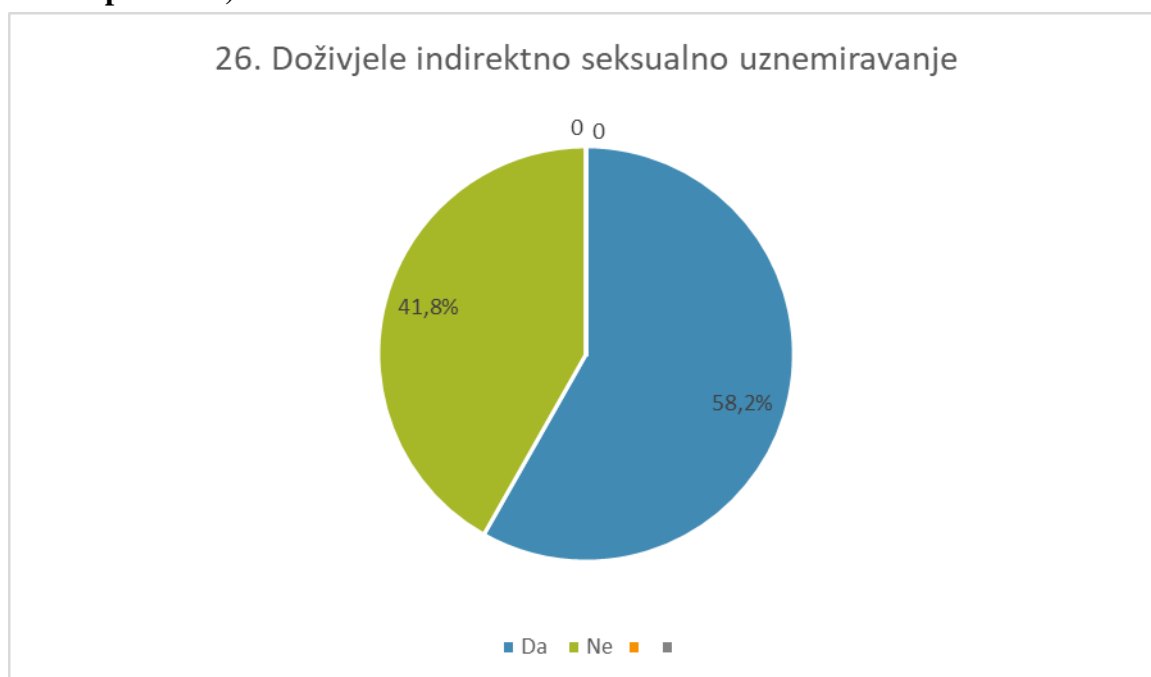
76,1% ispitanica nije bilo izloženo seksualnom uznemiravanju u svoje slobodno vrijeme, njih 19,1% je potvrdilo prisustvo seksualno uznemiravnje i njih 4,8% je reklo da ne zna.

25. Ako jeste, od strane koga?

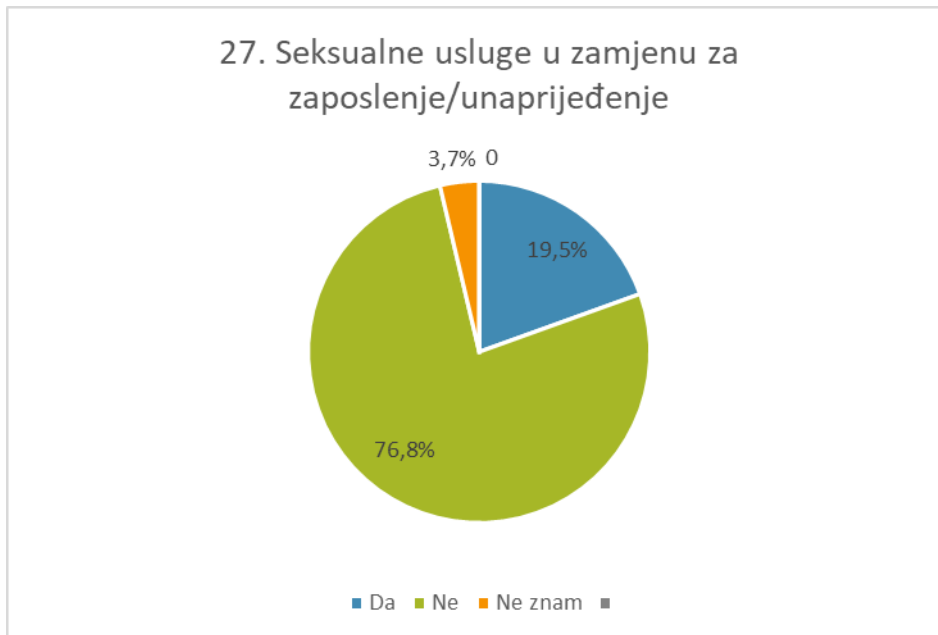
17,4% ispitanica koje se na prethodno pitanje potvrdno odgovorilo (otprilike njih 170) je bilo uznemiravano do strane šefa/nadređenog, 19,1% od klijenata/mušterija ili korisnika usluga, 26,1,% od strane kolega. Čak njih 37% je izjavilo da su bile uznemiravane od strane nekih drugih ljudi.

26. Da li ste na poslu prisustvovali indirektnom seksualnom uznemiravanju (neumjesno prepričavanje seksualnih događaja, eksponiranje seksualnih partnera)?

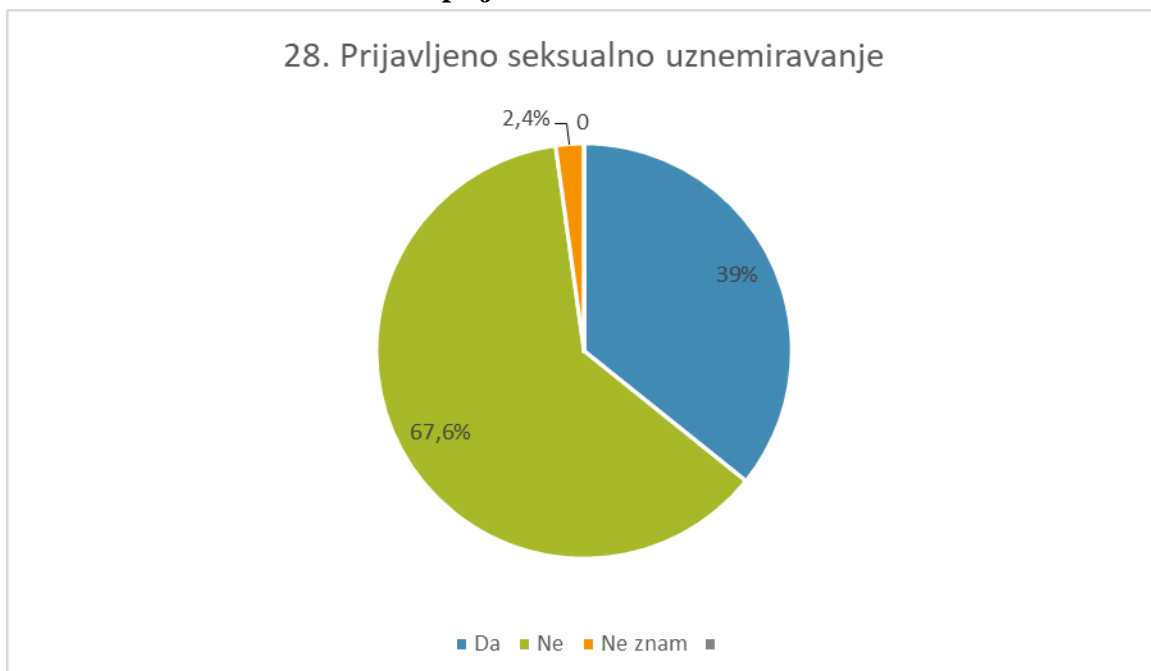
58,2% ispitanica je prisustvovalo indirektnom seksualnom uznemiravanju, a njih 41,8% je negiralo prisustvo.

27. Da li ste ikada dobili seksualne ponude u zamjenu za unaprijeđenje na poslu ili zaposlenje?

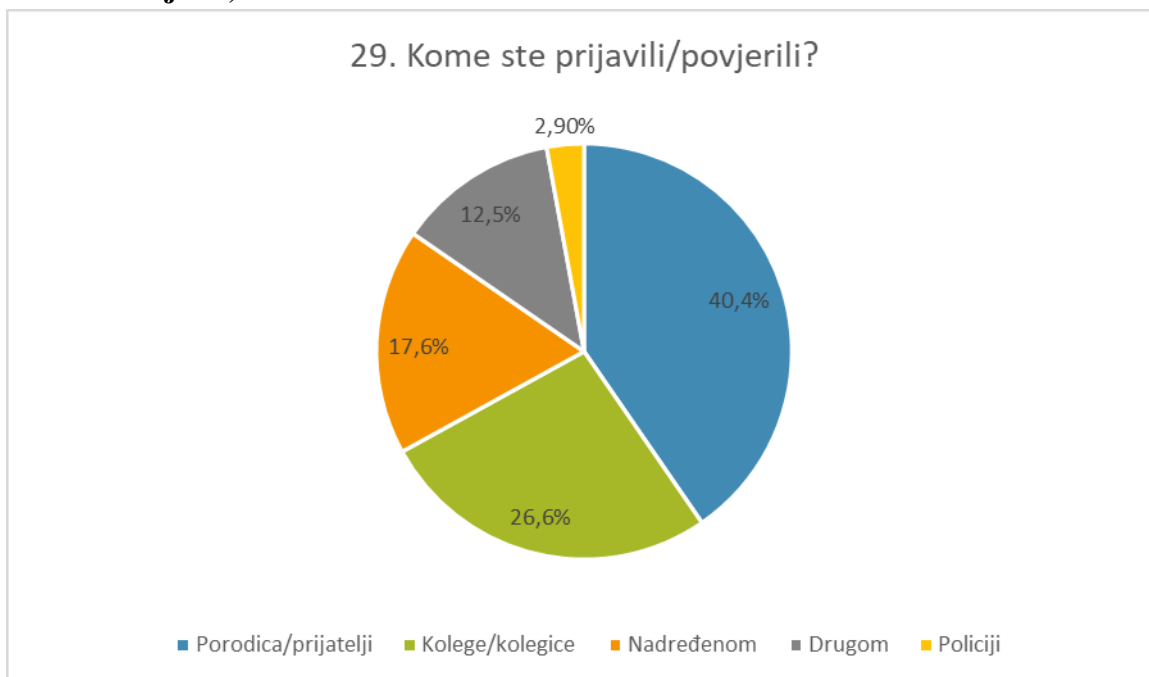
77% ispitanica je na ovo pitanje odgovorilo da nisu dobile seksualne ponude u zamjenu za unaprijeđenje na poslu ili zaposlenje.

28. Da li ste nekada nekome prijavili/rekli da ste bili seksualno uznemiravani?

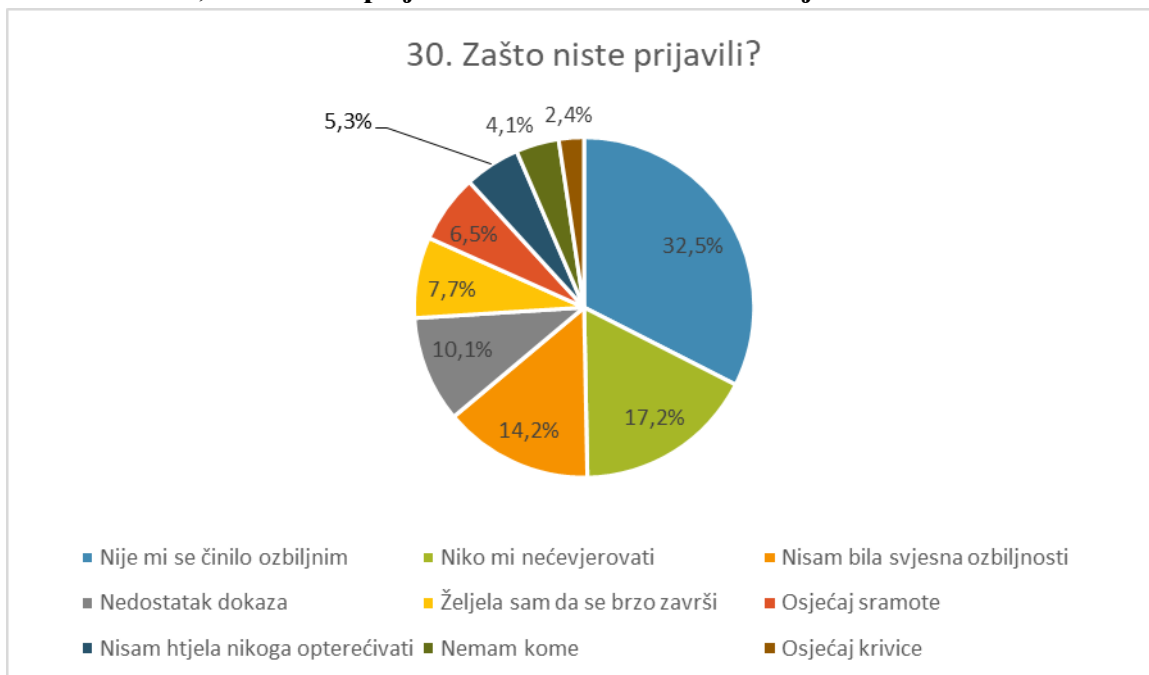
30% ispitanica je navelo da su nekom povjerali i/ili na neki način prijavili da su bile seksualno uznemiravane. 67,6% je izjavilo da nije a 2,4% je reklo da nije sigurno.

29. Ako jeste, kome?

Većina ispitanica, odnosno njih 40% je to prijavilo članovima svoje porodice/prijateljima, a 27% kolegama/cama, dok je samo njih 3% to prijavilo policiji.

30. Ako ne, zašto niste prijavili seksualno uznemiravanje?

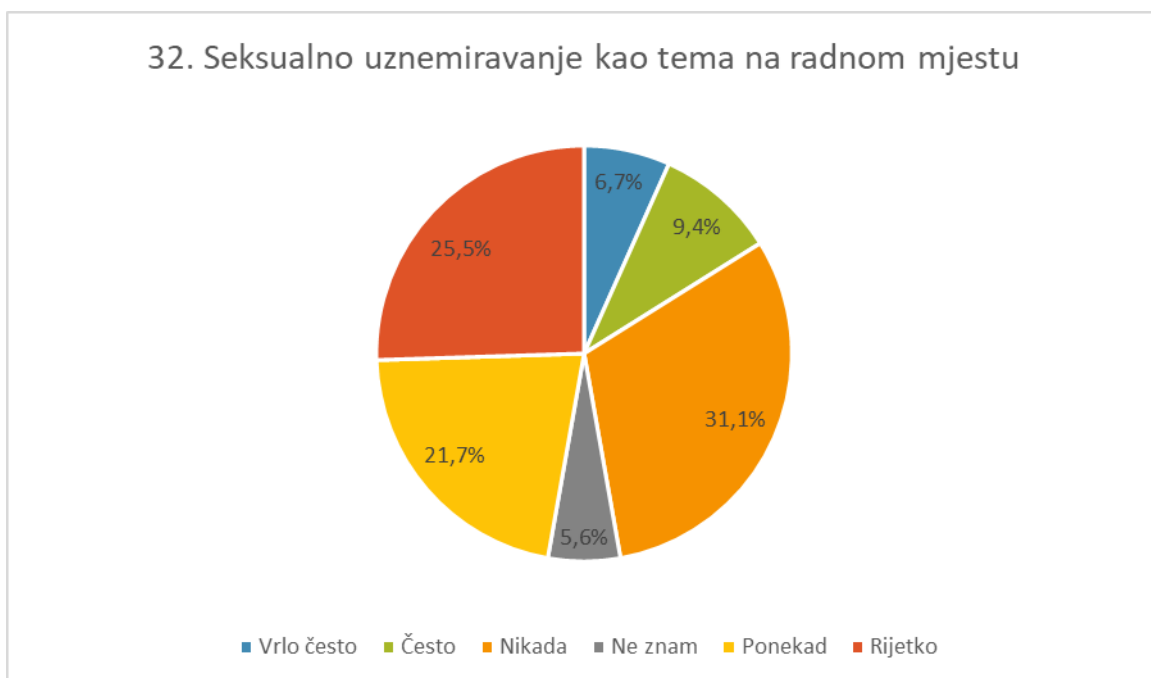
Na pitanje zašto nisu prijavile seksualno uznemiravanje, njih 32,5% je izjavilo da su smatrale da njihov slučaj nije toliko ozbiljan, 17,2% je mislilo da se im neće vjerovati, 14,2% je reklo da nije bilo svjesno ozbiljnosti situacije, 10,1% je izjavilo da nije imalo dokaza, 7,7% je

željelo da to što prije završi, njih 6,5% nisu prijavile nasilje zbog osjećaja sramote, 5,3% nisu željele da opterećuju druge osobe, 4,1% njih se nije imalo kome obratiti, 2,4% njih je smatralo da je to zapravo bila njihova greška.

31. Da li Vam je poznato da je neka od Vaših kolegica doživjela neku vrstu seksualnog uznemiravanja?

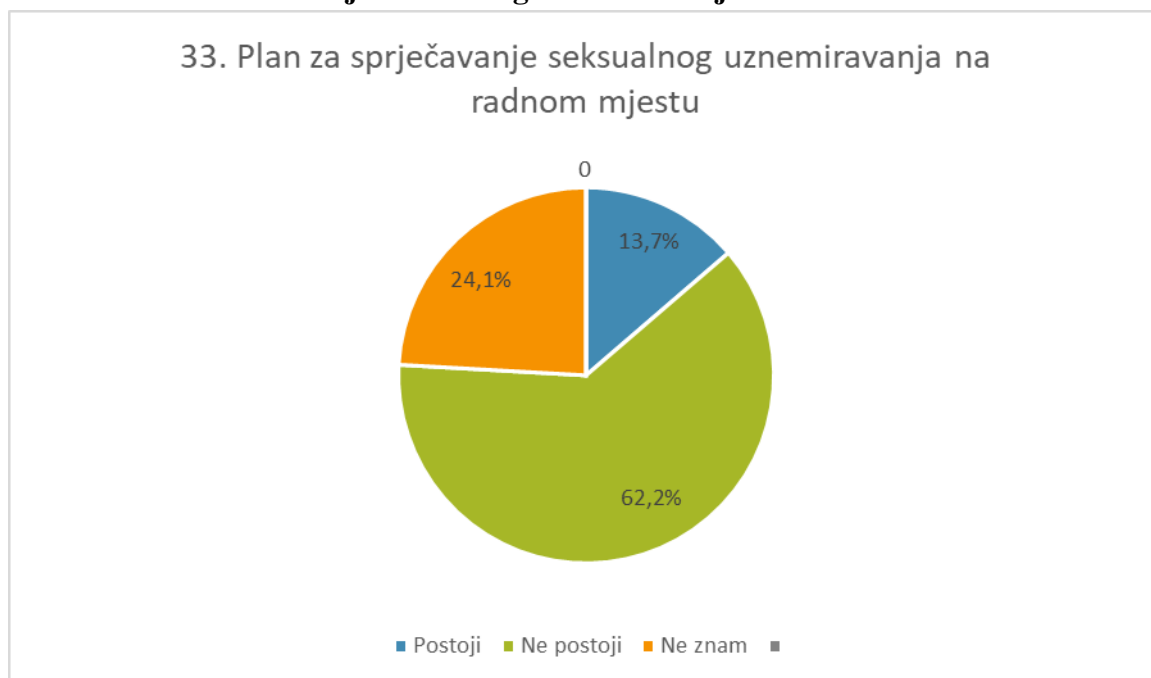

32. Koliko često je seksualno uznemiravanje tema na vašem radnom mjestu?

31,1% ispitanica je reklo da seksualno uznemiravanje nikada nije tema na njihovom radnom mjestu, 9,4% je reklo da se kod njih tema pominje često, 6,7% je reklo da je tema prisutna vrlo često, a samo 5,6% je reklo da ne zna.

33. Postoje li na vašem radnom mjestu konkretni planovi za sprječavanje i sankcionisanje seksualnog uznemiravanja?

62,2% žena je izjavilo da na njihovom radnom mjestu ne postoje konkretni planovi za sprječavanje i sankcionisanje seksualnog uznemiravanja, njih 24,1% je reklo da ne zna, a samo 13,7% je potvrdilo postojanje procedure za postupanje u slučaju seksualnog uznemiravanja.

ZAKLJUČAK

Iako je istraživanje paralelno provedeno u oba kantona/županije, više od 3/4 ukupnog broja ispitanica je bilo s prebivalištem u HNK, na osnovu čega se može zaključiti da je u periodu provedenja ankete bila veća zainteresovanost za ovu temu na području HNK, nego što je to bio slučaj u ZHK/ŽZH. Više od pola ispitanica je bilo starosti između 18 i 30 godina, i više od polovine njih je navelo da radi u privatnom sektoru.

Skoro sve ispitanice (98,1%) su potvrdno odgovorilo na pitanje da li su čuli za pojam “seksualno uznemiravanje”, i skoro polovina njih je potvrdilo da su bile izložene fizičkom seksualnom nasilju.

Međutim, na isto pitanje 4,5% ispitanica je izjavilo da ne zna da li su bile izložene fizičkom seksualnom uznemiravanju. Iako se ovo čini neznatnim postotkom u odnosu na cjelokupan broj ispitanica, moglo bi se zaključiti da kategorije ranjive na seksualno uznemiravanje još uvijek nisu dovoljno upoznate o njegovim oblicima te načinima identifikacije.

Zabrinjavajuće veliki postotak izloženosti fizičkom seksualnom zlostavljanju, odnosno direktnom fizičkom kontaktu, od čega je 16,4% ispitanica bilo izloženo 6-10 puta, a čak 17,6% je fizičkom seksualnom uznemiravanju bilo izloženo više od 10 puta, i to pretežno na samom radnom mjestu (38,3% ispitanica seksualno uznemiravano od strane nekog od kolega, 29,8% njih od šefa/nadređenog), od kojih većina nije bila pod uticajem alkohola (u 65,2 % slučajeva).

Zabrinjavajuće je da 51,5% ispitanica nije bilo samo u trenutku fizičkog seksualnog uznemiravanja, što ukazuje na to da se počinio ne boje osude okoline.

Verbalno seksualno nasilje je još zastupljenije, čemu je bilo izloženo skoro 80% ispitanica, a skoro polovina njih više od 10 puta, a znatno više od polovine ispitanica je odgovorilo da osobe koje su ih verbalno seksualno uznemiravale nisu bile pod uticajem alkohola ili drugih opijata te da je verbalnom seksualnom nasilju prisustvovao još neko, što opet ukazuje da se počinio ne ustručavaju čak i ako su prisutne i treće osobe. Više od pola ispitanica je navela neugodno iskustvo s neverbalnim seksualnim uznemiravanjem i sve su istakle da se to većinom dešava u radnom okruženju.

Više od polovine je prisustvovalo indirektnom seksualnom uznemiravanju a čak 19,5% dobilo je ponudu za posao ili unaprijeđenje u zamjenu za seksualne usluge.

Sve ispitanice imale su bilo fizičke i/ili psihičke smetnje, ali je samo 5,1% zbog toga bilo na bolovanju.

Zabrinjavajuće je da se samo manji broj ispitanica nekome povjerio, i to su uglavnom bliske osobe, porodica ili prijatelji, dok je policija na zadnjem mjestu s manje od 3% prijavljenih slučajeva, te da više od pola njih zna da su i ostale kolegice bile izložene nekom obliku seksualnog uznemiravanja.

Na koncu, skoro trećina ispitanica je rekla da seksualno uznemiravanje nikada nije tema na njihovom radnom mjestu, a skoro dvije trećine njih je izjavilo da na njihovom radnom mjestu ne postoje konkretni planovi za sprječavanje i sankcionisanje seksualnog uznemiravanja, dok jako mali postotak njih izjavljuje da se ova tema na poslu pominje često.

Iako u BiH postoje zakoni i propisi te ratifikovane konvencije koje bi trebale stiti od seksualnog uznemiravanja, rezultati ankete upućuju na zaključak da one nisu dovoljno sprovedene ili da se vrlo malo žena na njih oslanja ili za njih zna.

Ukoliko bi se poštovali domaći i međunarodni pravni propisi, seksualno uznemiravanje na radnom mjestu dešavalo bi se mnogo rjeđe nego sada.

Edukacijom i sankcijama koje ovi propisi predlažu, podigla bi se svijest o ovom problemu. Njima je također predviđeno postojanje i primjena pravilnika o postupanju u slučajevima seksualnog uznemiravanja na radnom mjestu, a u konačnici potencijalne i stvarne žrtve bi imale jasnu sliku o tome kako se zaštititi i kome se obratiti u slučaju da budu izložene nekom od oblika seksualnog uznemiravanja.

Nažalost, rezultati ankete pokazuju da to još uvijek nije slučaj.